

Е. Спицын, канд. пед. наук, проф.
 Киевского национального университета имени Тараса Шевченко
 В. Кирикилица, канд. пед. наук, доц.
 Восточноєвропейского национального университета имени Леси Украинки, Луцк

ПОВЫШЕНИЕ УРОВНЯ ВЛАДЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКОМ СТУДЕНТАМИ НЕЯЗЫКОВЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ ВУЗОВ КАК НЕОБХОДИМОЕ УСЛОВИЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРАВА НА АКАДЕМИЧЕСКУЮ МОБИЛЬНОСТЬ

Статья посвящена проблеме изучения иностранного языка в высшей школе студентами неязыковых специальностей в условиях реализации права студентов на академическую мобильность. Рассмотрена важность приобретения знаний, умений и навыков по иностранному языку для осуществления академической мобильности и будущей профессиональной деятельности, а также раскрыты возможные пути повышения уровня владения иностранным языком студентами неязыковых специальностей. Проанализированный материал указывает на необходимость формирования у студентов иноязычной коммуникативной компетентности, в частности англоязычной, учитывая интеграцию нашей страны в европейское образовательное пространство.

Ключевые слова: иностранный язык, академическая мобильность, иноязычная коммуникативная компетентность, умения и навыки, уровни владения языком, студенты неязыковых специальностей.

Відомості про автора

Спіцин Євгеній Сергійович – Україна, м. Київ, кандидат педагогічних наук, професор кафедри педагогіки факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Контактна інформація: +38044 521 35 13, spizin. evg@gmail.com

Спицин Евгений Сергеевич – Украина, г. Киев, кандидат педагогических наук, профессор кафедры педагогики факультета психологии Киевского национального университета имени Тараса Шевченко

Контактная информация: +38044 521 35 13, spizin. evg@gmail.com

Spitsyn Yevgen Sergiiovich – Ukraine, Kyiv, Ph. D., Professor, Professor of Pedagogy Department of Faculty of Psychology of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Contact information: +38044 521 35 13, spizin. evg@gmail.com

Кирикилица Валентина Василівна – Україна, м. Луцьк, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов природничо-математичних спеціальностей Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Контактна інформація: +38033 271 69 13, valentina.kirikilica@mail.ru

Кирикилица Валентина Васильевна – Украина, г. Луцк, кандидат педагогических наук, доцент кафедры иностранных языков естественно-математических специальностей Восточноєвропейского национального университета имени Леси Украинки

Контактная информация: +38033 271 69 13, valentina.kirikilica@mail.ru

Kyrykylitsia Valentyna Vasyilivna – Ukraine, Lutsk, PhD., Associate Professor of Foreign Languages Department of Lesia Ukrainka Eastern European National University

Contact information: +38033 271 69 13, valentina.kirikilica@mail.ru

УДК 378.091.12.011.3-051:37.017.4:78-057.874

Г. Тулікова, асп.
 Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

РЕАЛІЗАЦІЯ МОДЕЛІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті проаналізовано результати реалізації моделі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва. Досліджено рівень сформованості патріотичної вихованості студентів за когнітивно-оцінним, мотиваційно-ціннісним та діяльнісно-творчим критеріями на формуючому етапі експерименту.

Ключові слова: модель, професійна підготовка, студенти, патріотичне виховання, українське музичне мистецтво.

Постановка проблеми. Нині виховання почуття патріотизму кожної зростаючої особистості, керованого інститутами культури, мистецтва та освіти є ключовим для майбутнього нашої країни. Вирішення стратегічних проблем освіти покладається на особистість вчителя. Від якості професійної підготовки вчителя, її інтенсивності та мобільності залежить майбутнє нашої країни. Тому вирішення завдань патріотичного виховання слід розпочати з оптимізації моделі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання.

Мета і завдання дослідження полягають у розробці моделі підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва та експериментальній перевірці її ефективності.

Виклад основних матеріалів. Ми погоджуємося з думкою провідного українського вченого І. Беха, що "зразки прояву почуття патріотизму, які нині демонструє частина нашого українського суспільства... є результатом сприятливого збігу індивідуально-психологічних, широких соціалізуючих групових, сімейно-родинних факторів, які зазнала та чи інша окрема осо-

бистість" [1, с. 4]. Педагогічне дослідження дозволяє виявити єдність патріотичного виховання з процесом навчання, виявити різноманітні соціальні фактори, що впливають на особистість студента в усіх сферах його життя та діяльності. У сучасних умовах саме життя, у всіх його проявах, стан суспільства, безпосереднє оточення студента педагогічно насичені та формують патріотичну свідомість студента, але нашим завданням є розробка певної моделі керованого процесу виховання, спрямованої на формування та розвиток патріотизму.

Розроблена модель підготовки студентів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва складається з мети, самого твору, що викликає певні почуття, переживання, рефлексії, уявлення, формує певний досвід і допомагає самоідентифікувати себе з патріотом, громадянином, представником нації. Реалізація виховного ефекту залежить від певних педагогічних умов, методів і форм організації, заснованих на певних підходах і принципах. Усі компоненти впливу послідовно реалізуються на кожному з трьох визначених етапів: переконання, тренування та творчо-оцінному. Далі – зміна поглядів,

і, нарешті, зміна поведінки, що і є готовністю майбутніх учителів до патріотичного виховання учнів. Підготовка студентів є більш ефективною, якщо вони зрозуміли мету і завдання та дійшли до очікуваного результату. Зворотній зв'язок сприяє підвищенню ефективності обміну інформації. Чим більше зворотної інформації надходить по каналу зворотного зв'язку від студента до викладача, тим вона повніше і якісніше, тим ефективніше розвивається процес.

Метою підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва є формування цілісної особистості, громадянина, патріота, готової до самовдосконалення та самореалізації на користь Батьківщини.

Стимулом розвитку і вдосконалення патріотичної вихованості майбутніх учителів повинно стати вирішення таких завдань:

- виховання фахівців з особистісною громадянською патріотичною позицією, зорієнтованих на комплексне використання науки і мистецтва у вихованні школярів;
- збільшення за обсягом та змістом знань з мистецтва у професійній підготовці;
- підсилення ціннісно-сислової складової підготовки у процесі вивчення основ музичного мистецтва у вищих педагогічних навчальних закладах;
- виховання особистісного способу ставлення як до творів музичного мистецтва, так і до навколишнього світу та до самого себе;
- засобами українського музичного мистецтва навчити мислити, відчувати, переживати; щоб проблеми патріотичного виховання не зводились до передачі інформації; щоб у молоді розвивалась духовність, моральна стійкість, патріотизм, а не тільки інтелект.

У процесі виховання студентів ми спираємось на образний і тематичний зміст музичного твору та його аналіз. Образно-тематичний зміст творів патріотичної спрямованості має, на наш погляд, три напрями:

героїко-патріотичну спрямованість, лірико-патріотичну спрямованість, національно-культурну спрямованість.

Більш значущими педагогічними умовами ефективного виховання патріотизму майбутніх учителів засобами українського музичного мистецтва ми визначаємо:

1. *Формування в студентів відповідального ставлення та відчуття своєї ролі в становленні особистості дитини через сприяння розвитку в неї патріотизму; чітке розуміння мети та завдань патріотичного виховання.* Важливим аспектом підготовки та професійно-педагогічного розвитку майбутнього вчителя є "...усвідомлення смислу свого життя і своєї професійно-педагогічної позиції. Відчуття своєї ролі в становленні особистості дитини через сприяння її розвитку визначає ціннісно-сисловою базу знань, умінь, навичок, які одержують студенти" [2, с. 155].

2. *Доцільний підбір музичних творів з відповідною актуалізацією в них патріотичних ідей.* Музичний твір патріотичного спрямування повинен мати свою мету, примушувати думати, мати активний сильний початок, позитивно заряджати. Важливо, щоб музика сколихнула співчуття, нагадала історію, розбудила асоціації. Патріотичний твір націлений не на споживацький спосіб життя, а потребує інтелектуальних та духовних зусиль, а також сприяє позитивній зміні особистості. Патріотична музика має спонукати до самовдосконалення та підносити людину над буденним життям.

3. *Активізація емоційного сприйняття художніх образів.* Пізнання глибини патріотизму як почуття через музичне мистецтво завжди співвідноситься з емоціями. Виховати патріотизм можна через виховання почуття

любові до рідних, свого дому, народу, малої батьківщини. Через глибоке емоційне переживання, яке з'являється після взаємодії з піснями патріотичної спрямованості можлива дійсна ідентифікація з українським народом, державою та Батьківщиною.

Методи є матеріалізованим інструментом безпосереднього втілення в життя цілей патріотичного виховання. Для ефективного виховання патріотизму студентської молоді засобами музичного мистецтва пропонуємо використовувати метод моделювання духовно-моральної ситуації, метод пошукової діяльності, метод конкретної ситуації, метод проєктів. Для організації слухання музики можна також використовувати метод повтору.

Аналіз педагогічної практики організації патріотичного виховання дозволив визначити такі форми організації патріотичного виховання майбутніх учителів засобами музичного мистецтва: дослідницька діяльність; участь у виховних заходах з використанням інтерактивних методів (тренінги, проблемні лекції, лекції з запланованими помилками, лекції удвох, лекції-візуалізації, лекції – прес-конференції, лекції – діалоги, дискусії, диспути, вікторини, конференції, ток-шоу); прослуховування музичних творів музично-творча діяльність, організація заходів соціального характеру та участь у них (флешмоби, волонтерська діяльність), виконавська діяльність (участь у гуртах, ансамблях, хорах а також виступи на конкурсах, фестивалях, концертах).

Сучасна система підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання в школі повинна синтезувати позиції системного (включає формування у майбутніх учителів: патріотизму як інтегративної моральної якості, що характеризує ставлення до Батьківщини і готовності до реалізації патріотичного виховання учнів у загальноосвітній школі), діяльнісного (підготовка вихованців зокрема до успішної предметно-перетворювальної праці з відповідними їй моральними властивостями), особистісно орієнтованого (утвердження погляду на майбутнього фахівця як цілісної особистості), міждисциплінарного (залучення мистецтвознавчих, культурологічних знань, а також психології мистецтва) та аксіологічного (допомагає навчити застосовувати свої знання в конкретних життєвих обставинах, оцінювати явища, які зустрічаються в житті, культурі, мистецтві, зокрема музичному мистецтві на основі цінностей та смислів) підходів.

В результаті осмислення загальнодидактичних принципів та принципів патріотичного та музичного виховання, нами було виділено такі принципи виховання патріотизму майбутніх учителів засобами українського музичного мистецтва: національної ідентифікації, соціалізації, гуманізації та полікультурності.

На рис. 1 представлено модель, яка ілюструє взаємозв'язки між компонентами системи підготовки майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва.

Аналіз отриманих відповідей за когнітивно-оцінним критерієм дозволив виділити високий, середній та низький рівні розуміння сутності патріотизму та історико-культурного кругозору. На початку експерименту 43 % студентів характеризуються високим рівнем знань про поняття "патріотизм" зі всіма суттєвими признаками та високою культурною обізнаністю. Середній рівень виявлено в 30,6 % опитаних. Студентів цього рівня вирізняє наявність певних знань, але їх зміст ще недостатньо глибокий. 26,4 % респондентів показали низький рівень розуміння сутності патріотизму, який характеризується уривчастими, неповними знаннями сутності патріотизму, труднощами з формулюванням визначення самого поняття "патріотизм".

Рис. 1. Модель підготовки студентів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва

Результати формуючого експерименту виявили суттєві зміни показників після впровадження моделі. 52,5 % студентів, володіють високим рівнем розуміння сутності патріотизму та загальною історико-культурною підкованістю, що на 9,5 % вище попереднього результату. Показник середнього рівня підвищився до 35,5 %, що на 4,9 % вище результату першого етапу експерименту. Загальний показник низького рівня зменшився на 14,4 % до 12 %.

Результат мотиваційно-ціннісного критерію визначався за такими показниками: пізнавальний інтерес студентів до українського музичного мистецтва, емоційний відгук на твори українського музичного мистецтва та потреба у вивченні українських патріотичних творів. Дані експериментальної роботи зі студентами показали, що у більше ніж половини (58,7 %) студентів досягнення образів музично-патріотичних творів супроводжується яскравим позитивним емоційним фоном, є глибокий інтерес до пізнання музичної культури нашої країни та потреба у слуханні, вивченні та виконанні патріотичних творів.

У 23,2 % респондентів було виявлено середній рівень показника, що вивчається. Студенти цього рівня не відчують яскравих емоцій та переживань, більше наближаються до байдужості при прослуховуванні патріотичних музичних творів, не мають сильної внутрішньої мотивації до пізнання цієї музики. Низький рівень мотиваційно-ціннісного критерію продемонстрували 18,1 % студентів, що брали участь у експерименті. Студенти відчують байдужість і навіть негативні почуття при прослуховуванні творів патріотичної спрямованості, не цікавляться образно-тематичним змістом даних творів, їх характером. При виявленні потреби у вивченні патріотичних музичних творів також застосовувався метод спостереження, де враховувалась наявність інтересу до проблеми, наявність своєї особистої думки з приводу

аналізу означеної проблеми, наявність аргументації та наведення прикладів зі свого життєвого досвіду.

Формуючий етап експерименту виявив зміни у показниках такого характеру. Показник високого рівня зріс до 72,8 %, що на 14,1 % вище попереднього показника. Загальний показник середнього рівня знизився на 4,5 % та склав 18,7 %. Загальний показник низького рівня знизився до 8,5 %, що на 9,6 % менше попереднього показника.

Здійснено аналіз показників та рівнів їх сформованості за діяльнісно-творчим критерієм. Як показали спостереження, тільки 30,1 % студентів систематично слухає твори українських композиторів, бажає брати участь у заходах патріотичної спрямованості, характеризується творчим ставленням до патріотичної діяльності та відвідує концерти українських виконавців, театри та ін. 29,7 % за необхідністю звертаються до музичних творів патріотичної тематики, іноді беруть участь у заходах патріотичної спрямованості. 41 % студентів вирізняється слабо розвинутими креативно-творчими здібностями, байдужим ставленням до активної діяльності, слабо розвиненим почуттям відповідальності.

Результати формуючого експерименту виявили позитивні зміни цих показників після впровадження розроблених автором методичних рекомендацій. Загальний показник високого рівня діяльнісно-творчого критерію зріс до 43,5 %, що на 13,4 % вище попереднього результату. Показник середнього рівня склав 33,3 %, що на 3,6 % більше попереднього результату. Показник низького рівня діяльнісно-творчого критерію зменшився на 17,8 % до 23,2 %. Після реалізації методичних рекомендацій аналіз показників систематичного, діяльнісного та патріотичного ставлення до своєї країни та народу на формуючому етапі дослідження виявив позитивні зміни: показник високого рівня підвищився на 10,8 % та склав 33,1%; показник середнього – на 20,5 % та склав 16,3 %.

Формування готовності майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів засобами українського музичного мистецтва відбувалося через впровадження теоретичного та практичного матеріалу методичних рекомендацій як у навчальний, так і позанавчальний процес вищого навчального закладу, а також реалізацію моделі підготовки студентів до патріотичного виховання школярів. Тому аналіз динаміки розвитку патріотичної вихованості дає змогу констатувати, що на зміни, які відбулися за цими критеріями певним чином вплинула запропонована модель.

З метою перевірки ефективності запропонованої моделі було здійснено порівняльний аналіз рівнів сформованості готовності майбутніх учителів до патріотичного виховання школярів після проведення формувального експерименту.

Здійснено порівняння результатів проведеного експериментального дослідження засвідчило позитивну динаміку сформованості готовності майбутніх учителів до патріотичного виховання. Можна констатувати, що за узагальненими показниками 56,3 % студентів по завершенні експерименту знаходилися на високому рівні сформованості готовності до патріотичного виховання. Середній рівень представлений у 29,2 % досліджуваних. На кінець експерименту було виявлено, що низький рівень сформованості готовності студентів до патріотичного виховання зменшився на 14 % та представлений у 14,5 % досліджуваних (табл. 1).

Статистичну перевірку результатів експерименту було здійснено у середовищі статистичного програмування R 3.3.0 за допомогою оболонки R-studio з використанням Z-критерію Стюдента перевірки гіпотези про співвідношення пропорцій генеральних сукупностей за пропорціями у двох вибірках [3]. Низький рівень критичного рівня значущості ($p = 0.009524$, що менше 0,05) говорить про те, що нульова гіпотеза може бути відкинута. У сукупності ми можемо стверджувати статистично значуще зростання патріотизму. Достовірність від-

мінностей характеристик експериментальних груп на констатуючому та формуючому етапі експерименту складає 95%.

Висновки. У результаті застосування на формуючому етапі педагогічного експерименту розробленої нами моделі підготовки студентів до виховання патріотизму школярів засобами українського музичного мистецтва виявились певні позитивні зміни по всім показникам. Це доводить ефективність реалізації запропонованої моделі та дібраних заходів у процесі формування патріотичної вихованості майбутніх учителів. Розроблена та апробована модель може бути рекомендована викладачам, кураторам академічних груп, спеціалістам з організації роботи з молоддю для вирішення завдань патріотичного виховання.

Перспективним напрямом дослідження може бути вивчення особливостей розвитку патріотичних якостей керівників виховного процесу та викладацького складу засобами музичного мистецтва.

Список використаних джерел

1. Бех І. Патріотизм у вимірі сучасного виховання / І. Бех // Освіта. – 2015. – 28 січня-4 лют. (№5/6). – С. 4.
2. Удич З.І. Психолого-педагогічна готовність вчителів до організації самовиховання старшокласників: Навчально-методичний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / За наук. ред. Л.О. Хомич. – Тернопіль: Принт-офіс, 2009. – 252с., [1]с.
3. R Core Team (2016). R: A language and environment for statistical computing. R Foundation for Statistical Computing, Vienna, Austria. URL <https://www.R-project.org/>

References

1. Beh I. Patriotism u vimiri suchasnoho vihovannja / I. Beh // Osvita. – 2015. – 28 sichnja-4 ljut. (№5/6). – P. 4.
2. Udich Z.S.I. Psihologo-pedagogichna gotovnist vchiteliv do organizatsiyi samovihovannya starshoklasnikov: Navchalno-metodichniy posibnik dlya studentiv vischih pedagogichnih navchalnih zakladiv / Za nauk. red. L.O. Homich. – Ternopil: Print-ofis, 2009. – 252 p., [1] p.
3. R Core Team (2016). R: A language and environment for statistical computing. R Foundation for Statistical Computing, Vienna, Austria. URL <https://www.R-project.org/>

Надійшла до редколегії 18.10.16

G. Tupikova, PhD student (Pedagogical Sciences)
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

IMPLEMENTATION OF THE MODEL PREPARATION OF FUTURE TEACHERS TO THE PATRIOTIC EDUCATION OF SCHOOLBOYS MEANS UKRAINIAN MUSICAL ARTS

This article presents a model that illustrates the relationship between the components of training future teachers to patriotic education of pupils by means of Ukrainian music and examines the results of implementation of the model. The level of formation of patriotic education of students on the cognitive-evaluative, motivational-value and actively-creative criteria on the forming stage of the experiment. The comparative analysis of the levels of patriotic education of future teachers after forming experiment. Formation of readiness of teachers to pupils by means of patriotic education of Ukrainian music was through the introduction of theoretical and practical material guidelines both in academic and extracurricular process of higher education, and implementation of the model preparing students for patriotic education of students. The positive changes in rates and levels of future teachers for these criteria. It is proved that the changes that have taken place on these criteria in some way affected by the proposed model. Done statistical verification experiment results in statistical programming environment R 3.3.0 using membrane R-studio using Student's t test Z-test the hypothesis proportions general populations proportions in the two samples.

Keywords: model, training, student, patriotic education, Ukrainian musical art.

A. Тупикова, асп.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

РЕАЛИЗАЦИЯ МОДЕЛИ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К ПАТРИОТИЧЕСКОМУ ВОСПИТАНИЮ ШКОЛЬНИКОВ СРЕДСТВАМИ УКРАИНСКОГО МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА

В статье проанализированы результаты реализации модели подготовки будущих учителей к патриотическому воспитанию школьников средствами украинского музыкального искусства. Исследован уровень сформированности патриотической воспитанности студентов по когнитивно-оценочному, мотивационно-ценностному и деятельно-творческому критериям на формирующем этапе эксперимента.

Ключевые слова: модель, профессиональная подготовка, студенты, патриотическое воспитание, украинское музыкальное искусство.

Відомості про автора

Тупікова Ганна Анатоліївна – Україна, м. Київ, аспірантка кафедри педагогіки, факультету психології, Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Контактна інформація: E-mail: antupik@ukr.net

Тупікова Анна Анатольевна – Украина, г. Киев, аспирантка Киевского национального университета имени Тараса Шевченко.

Контактная информация: E-mail: antupik@ukr.net

Tupikova Ganna Anatoliivna – Ukraine, Kyiv, PhD student (Pedagogical Sciences) of Pedagogy Department of Faculty of Psychology at Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Contact information: E-mail: antupik@ukr.net